

De tentakels van de ultra-conservatieve lobby in Europa

In de slipstream van het populisme proberen ultrakatholieke en aartsconservatieve organisaties hun gedachtegoed mainstream te maken. Tegen euthanasie, tegen abortus, tegen homorechten, en dat met steun uit Amerika en Rusland. Hoe werkt het?

ROELAND TERMOTE, STIJN COOLS

Herman Van Rompuy staat prominent op de uitnodiging. De voormalige Herman Van Rompuy. Voormalig premier en Europees president is half maart in het - Europees Parlement eregast op de negende ‘[Week van het leven](#)’, over ethiek en menselijke waardigheid in de politiek. Van Rompuy geeft er een speech over hoe het leven slechts betekenis krijgt door een focus op de ander. Opzienbarend is dat niet. Het gezelschap waarin hij verkeert wel.

Van Rompuy spreekt er op uitnodiging van One Of Us. Die vzw, met als postadres een Brusselse kerk, verdedigt ‘het ongeborn kind’, en bij uitbreiding de judeo-christelijke wortels van Europa. Dat staat in de tien principes die de initiatiefnemers – ‘pro-life’bewegingen, die ijveren voor het inperken van abortus en euthanasie – op papier hebben gezet.

Een van die bewegingen is het ultrakatholieke Spaanse HazteOir, bekend van filmpjes met huilende baby’s waarin de Spaanse abortuswetgeving ‘even onrechtvaardig en wreed’ wordt genoemd als de achttiende-eeuwse slavenwetten in de VS en de Jodenwetten in nazi-Duitsland. En van de [campagnebussen](#) die het land doorkruisen, beplakt met advertenties tegen ‘feminazi’s’ of ‘transgenders’. Een andere beweging is de Nederlandse Stichting Schreeuw om Leven, die vrouwen benadert voor een gesprek als ze een abortuscentrum binnenstappen.

‘De aanwezigheid van organisaties die seksuele en reproductieve rechten bestrijden, is de afgelopen vijf jaar exponentieel gegroeid’

NEIL DATTA

Secretaris Europees Parlementair Forum voor Bevolking en Ontwikkeling

‘Voor mij was het een van de vele toespraken’, zegt Van Rompuy. Hij kwam langs op verzoek van een collega uit de christendemocratische Europese Volkspartij (EVP). One Of Us is hem verder onbekend. In 2013 haalde het initiatief nochtans de internationale media door 1,7 miljoen handtekeningen te verzamelen voor de bescherming van embryo’s. Sindsdien hebben ze niet stilgezeten. Onder leiding van de Spaanse voormalige minister van Binnenlandse Zaken Jaime Mayor Ortega (PP) en met steun van de paus is One Of Us in enkele jaren tijd uitgegroeid tot een solide machine in de strijd tegen abortus.

Dat die vzw een politicus van de allure van Van Rompuy kan strikken, is tekenend. Zowel in nationale hoofdsteden als in de marge van de Europese instellingen stijgt de invloed van organisaties die strijden tegen abortus, euthanasie en rechten voor seksuele minderheden.

Tot die conclusie komt Neil Datta, de secretaris van het Europees Parlementair Forum voor Bevolking en Ontwikkeling (EPF). Zijn vzw zet zich in voor het recht van vrouwen om te kiezen voor kinderen of voor abortus. Sinds enige tijd stuiten Datta en zijn medewerkers daarbij op tegenstanders die hernieuwde vuurkracht hebben gevonden.

‘De aanwezigheid van organisaties die seksuele en reproductieve rechten bestrijden, is de afgelopen vijf jaar exponentieel gegroeid’, zegt hij. ‘Hun aantallen nemen toe, ze hebben meer mensen die voor hen werken, wat betekent dat ze ook meer geld kunnen uitgeven. Hun campagnes en lobbywerk zijn gesofisticeerder geworden.’

De Europese ultraconservatieve lobby heeft zich de afgelopen jaren verenigd en is geprofessionaliseerd, blijkt uit onderzoek van *De Standaard*. Ze krijgt daarbij hulp van actiegroepen uit de Verenigde Staten, die fondsen overmaken en knowhow leveren, maar evengoed uit Rusland, van kerkvaders en oligarchen. En ook uit Europa zelf: van politici die ten strijde trekken tegen de 'liberale democratie' en zijn elites.

Zedenverloedering

'Abortus stopt een kloppend hart', staat op de rubberen popjes van foetussen die de deelnemers aan het World Congress of Families(WCF) in maart in Verona krijgen als souvenir. Dat jaarlijkse toptreffen voor ultraconservatieve activisten, academici en politici vindt telkens in een ander land plaats. Het doorbreekt de scheidslijnen binnen het christendom: Amerikaanse evangelicals, West-Europese katholieken en orthodoxe Russen staan er samen op het podium. Verenigd in hun pleidooi voor 'familiewaarden' en tegen de zedenverloedering van het seculiere Westen.

De hoofdgast in Verona is vicepremier Matteo Salvini, leider van de radicaal-rechtse Lega. De gescheiden vader, met twee kinderen uit verschillende relaties, benadrukt het belang van een traditioneel gezin met een vader en moeder en haalt uit naar islamitisch extremisme. Salvini deelt de sprekerslijst met de Russische aartspriester Dmitri Smirnov, die mannen intelligenter vindt dan vrouwen en eerder gevangenisstraffen bepleitte voor vrouwen die voor abortus kiezen. Die laatste vindt hij 'erger dan Himmler, die zijn eigen kinderen niet vermoordde'.

'Fanatici', zo noemt vicepremier Luigi Di Maio van de Vijfsterrenbeweging, regeringspartners van Salvini, de deelnemers aan de bijeenkomst. Maar ze leggen wel maatschappelijk gewicht in de schaal. Ook leden van het Rassemblement National van Marine Le Pen, en de Alternative für Deutschland zijn aanwezig, net als een staatssecretaris uit de Hongaarse regering van Viktor Orbán. De nationaal-populist Orbán speeche in 2017 zelf op een 'familietop' in Boedapest, die zijn regering met het WCF georganiseerd had.

De kers op de taart in 2019 is de aanwezigheid van de pro-Russische president van Moldavië, Igor Dodon. In Rusland heeft het WCF de steun van reactionaire oligarchen zoals Vladimir Jakoenin, voormalig spoorwegbaas en vertrouweling van Poetin, en Konstantin Malofeev, een nationalistische miljardair die volgens de EU en

de Amerikaanse regering nauwe banden heeft met de separatisten in Oost-Oekraïne. Zij co-organiseerden de WCF-editie van 2014 in Moskou, die na de Russische annexatie van de Krim haastig van het WCF-logo ontdaan werd.

‘Slaap ik goed? Vijf jaar geleden had ik ja gezegd. Maar toen hadden we geen Dries Van Langenhove’

PETRA DE SUTTER

Europarlementslid (Groen)

In Verona wordt genetwerkt, gespeecht en worden ideeën uitgewisseld. Enkele maanden later, rond de Europese verkiezingen, volgt een politieke echo: zes nieuwe Italiaanse Europarlementsliden, onder wie vier van de Lega, ondertekenen een manifest opgesteld door een van de groepen die het WCF organiseren. Daarin beloven ze initiatieven te zullen steunen die abortus afwijzen.

Porno-epidemie

Ook buiten het oog van de camera's organiseert christelijk rechts zich. Met minder bombarie maar minstens even effectief. In september 2018 komen leidende figuren van de beweging samen in Wenen, voor een jaarlijkse meeting onder de noemer 'Agenda Europe'. Op het [programma](#) staan sessies over campagnevoeren, een misviering en een lezing over 'het inperken van de pornografie-epidemie'.

Over de inhoud van de gesprekken mag niets naar buiten komen, meldt organisator Sophia Kuby in een powerpointpresentatie die dateert van eind 2014, ingezien door *De Standaard*. Ze beschrijft hoe Agenda Europe een veilig en gesloten netwerk is, dat steunt op een Google-groep met mailadressen van ongeveer 350 vzw's, experts, politici en vertegenwoordigers van de kerken. Die houden elkaar op de hoogte, kunnen snel mobiliseren en grote campagnes coördineren. De Google-groep, waarvan deze krant een versie van drie jaar geleden kon inkijken, leest als een who's who van mensen die in Europa de toon zetten inzake 'pro-family'- en 'pro-life'-initiatieven.

Zo'n 50 miljoen dollar ging in tien jaar van de VS naar Europa om ultraconservatieve organisaties te steunen

Zoals Ordo Iuris, een Poolse denktank met adres in Brussel die een wetsvoorstel schreef om de uiterst strenge Poolse abortuswetgeving verder aan te scherpen: abortus moest ook in geval van ernstige aandoeningen van de foetus onmogelijk worden. Nadat zo'n half miljoen Polen het idee hadden ondersteund via een petitie, nam de regeringspartij PiS het wetsvoorstel over. De partij bond in na massale

protesten van vrouwen in het hele land. Of Zeljka Markic, boegbeeld van een Kroatische drukkinggroep die er, via een referendum, in slaagde het huwelijk in de grondwet vast te leggen als een strikt heteroseksuele aangelegenheid.

De Nederlander Auke Minnema zegt dat achter Agenda Europe geen groot complot schuilt. Ook hij zit in die Google-groep, als directeur van de European Christian Political Movement (ECPM), koepelorganisatie voor partijen zoals de Nederlandse gereformeerde SGP en de ChristenUnie. Het is vooral een manier om elkaar op de hoogte te houden, zegt hij. 'We kunnen heel snel informatie uitwisselen: bijvoorbeeld deze of die wetgeving komt eraan. Veel organisaties staan met elkaar in contact, maar het is niet zo dat we het over alles met elkaar eens zijn. We kiezen onze allianties, uit naam van de organisatie zelf, en nooit vanuit Agenda Europe. Organisaties die in andere sectoren actief zijn, doen dat ook.'

Jaren 60

Volgens Neil Datta van het EPF is dat allemaal niet zo onschuldig. In zijn kantoor vlak bij het Europees Parlement distilleerde hij op basis van documenten gelekt uit het Agenda Europe-netwerk een coherente strategie. Het objectief, volgens Datta: de seksuele revolutie die ontstond in de jaren 60 radicaal terugdraaien. ‘De laatste - jaren nemen ze internationale mensenrechtenorganisaties in het vizier,’ zegt hij. Om ‘een vorm van formele erkenning te verkrijgen’ en ‘hun stem te laten horen van binnenuit’.

Datta verwijst naar de Slovaakse EVP-politicus Jan Figel, spreker op de Agenda Europe-top van 2016. Figel is de speciaal gezant namens de EU voor de vrijheid van religie buiten Europa. Figel zegt in zijn functie te streven naar respect voor religieuze vrijheid. Een andere spilfiguur in de beweging is Luca Volonte. De Italiaan, prominent aanwezig op verschillende edities van het WCF, is de voormalige voorzitter van de EVP-fractie in de Raad van Europa. Volonte wordt door het Milanese parket vervolgd voor het opstrijken van 2,3 miljoen euro aan vermeende steekpenningen uit Azerbeidzjan.

Les van de Amerikanen

Dat er een parallel te trekken valt met wat nu in de VS gebeurt – de verstrenging van de abortuswetgeving in Alabama – is geen toeval. Een opmerkelijke deelnemer aan de Agenda Europe-meetings en het WCF is de Amerikaanse Alliance for Defending Freedom (ADF). Die lobbyorganisatie, opgericht in 1994, heeft meer dan 3.000 advocaten ter beschikking om wereldwijd de christelijke zaak te bepleiten. Uit financiële documenten die *De Standaard* inkeek, blijkt dat de ADF voor het boekjaar 2016 meer dan 2,5 miljoen dollar in Europa spendeerde.

Haar Europese mankracht gebruikte de ADF om steun te bieden aan een Roemeense referendumcampagne tegen het homohuwelijk – naar Kroatisch model – maar ook voor bijstand aan de Belg Tom Mortier. Begin dit jaar bevestigde het Europees Hof voor de Mensenrechten een zaak te willen behandelen over de euthanasie van zijn moeder. Ons land zou haar recht op leven onvoldoende beschermd hebben. Het Hof onderzoekt of de Belgische staat het Europese Mensenrechtenverdrag schond.

‘In Europa werken wij met individuen en families van wie de fundamentele rechten geschonden zijn’, meldt Robert Clarke, de leidende advocaat in de zaak-Mortier in een statement dat *De Standaard* via mail krijgt. ‘Voorbeelden daarvan zijn de euthanasie van de moeder van Tom Mortier voor “ongeneesbare depressie” (*de aanhalingstekens van de ADF, red.*), het steunen van bekeerlingen waarvan asiel geweigerd wordt en het beschermen van de vrijheid van meningsuiting voor allen. Ons pleitwerk brengt ons binnen Europese organisaties zoals de EU, de Raad van Europa en de OVSE’, aldus Clarke. Mortier wenste ons niet te woord te staan.

De komst van de ADF, die sinds 2015 een kantoor in Brussel heeft, is exemplarisch voor de manier waarop Amerikaanse christenen met missiedrang haast ongemerkt hun intrede hebben gedaan. Een recente berekening van openDemocracy, een journalistiek initiatief dat op het politieke debat wil wegen, traceerde ongeveer 50 miljoen dollar die in tien jaar tijd van de VS naar Europa verhuisde om ultraconservatieve organisaties te steunen. ‘De Amerikanen hebben gemakkelijk een voorsprong van vijftig jaar’, zegt Datta.

Via opleidingen proberen ze ook Europese activisten te vormen naar Amerikaans model. Niet alleen de ADF wil studenten opleiden tot leiders ‘met een Bijbels wereldbeeld’. In de Guimardstraat in Brussel, waar ook het Katholiek Onderwijs Vlaanderen gevestigd is, organiseerde een vereniging opgericht door Agenda Europe-organisator Kuby een eigen ‘advocacy academy’. Vorig jaar stond Ron Nehring op de affiche, ex-woordvoerder van de presidentiële campagne van Republikein Ted Cruz. Kuby stuurde op onze vragen daarover een algemeen statement door.

Luide minderheid

De christelijk-conservatieve heropstanding veroorzaakt onrust bij een veertigtal Europese politici aan de andere kant van het spectrum. Zij stuurden voor de verkiezingen een ongeruste brief naar de vicevoorzitter van de Europese Commissie, Frans Timmermans. Eerste ondertekenaar: Groen-Europarlementslid Petra De Sutter. Zij is ook voorzitter van het EPF, de vzw van Datta.

‘Ze zijn nog altijd in de minderheid, maar zijn wel een zeer luidruchtige minderheid’, zegt De Sutter over de conservatieven. ‘De polarisatie neemt toe. De discussie over religieus fundamentalisme focust op de islam. Maar ook een bepaalde strekking in het christendom behoort daartoe.’

Ook in België lijkt die strekking sterker dan De Sutter gehoopt had. De tweede Europese zetel die Groen wilde binnenhalen, ging naar Vlaams Belang. Dat is de partij die de voorbije dagen in opspraak kwam doordat nieuw Kamerlid Dominiek Sneppe abortus beschouwt als ‘moord op een kind dat zich niet kan verweren’ en zich afvroeg of holebi’s wel mogen trouwen. Dries Van Langenhove, een ander nieuw